

NSR Norgga Sámiid Riikkasearvi

NORSKE SAMERS RIKSFORBUND

Valgprogram / Válgaprográmma

Sámedikkeválggat / Sametingsvalget 2005

Válgabiire 4 Guovdageaidnu / Valgkrets 4 Kautokeino

1. Aili Keskitalo
Presideantaevttahas/
Presidentkandidat

2. Klemet Erland Hætta
Sátnejodiheaddji/Ordfører

3. Mikkel Nils A. Sara
Boazosápmelaš ja turistafitnodat-
eaiggát/Reindrifstutøver og
bedriftseier

Válgaprográmma/ Valgprogram for perioden 2005–2009

Válgabiire 4 Guovdageaidnu / Valgkrets 4 Kautokeino

Buorit jienasteaddjit!

Dá lea Guovdageainnu NSR-listtu válgaprográmma dán čavčča sámedikkeválgii. Listtu duogábealde lea Guovdageainnu sámiid searvi ja Máze sámiid searvi. Dán prográmmii leat čohkken dan maid mii háliidit ovddidit ja ollášuhttit boahte 4 jagis Sámedikkis.

Guovdageainnu NSR-listtu vuoddun lea Norgga Sámiid Riikasearvvi (NSR) váldoprográmma, man namma lea: Norgga Sámiid Riikasearvi (NSR) – válgaprográmma Sámedikki áigodahkii jagiide 2005-2009, gos gávdná min searvvi ollislaš áigumušaid. Ávžžuhit dan háhkat alcesat ja lohkat. Gávnnat dán maid dáppe: www.nsr.no

Guovddáš áigumušat

- nannet sámegeiela ja sámevuoda ollislaščat
- sihkkarastit sámi boahteáiggi
- nannet Guovdageainnu suohkana sámi guovddážin ja báikegoddin
- ovddidit ovttasbarggu ja soabalašvuoda sámiid gaskkas, ja eará álbmogiiguin
- ovddidit ja lasihit bargosajiid
- oažžut bures doaibmi Finnmárkkkuopmodaga

Guovdageainnu NSR-listu 1. kandidáhtta lea maiddái NSRa presideantakandidáhtta. Jus NSR doalaha eanetlogu de lea vuosttaš geardde Sámedikke historijás go nissonolmmoš lea dán váldosajis.

Vuollegašvuodain bivdit mii du jienastit Guovdageainnu NSR-listtu Sámedikkeválggas čakčamánu 11. ja 12. beivviid dán jagi, vai ain beassat ángirit nannet sámegeiela, sámi kultuvrra, sámi rivttiid ja sámevuoda ollislaščat.

Kjære velger!

Dette er valgprogrammet til NSR-lista i Guovdageaidnu-Kautokeino for sametingsvalget høsten 2005. Bak listen står Guovdageainnu Sámiid Searvi og Máze Sámiid Searvi. I dette programmet har vi samlet de saker som vi ønsker å fremme og jobbe for og med de fire neste årene på Sametinget.

Grunnlaget for NSR-listen i Guovdageaidnu-Kautokeino er Norske Samers Riksforbunds (NSR) landsdekkende hovedprogram, som kalles Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR) - Norske Samers Riksforbund – Valgprogram for sametingsperioden 2005–2009, hvor NSRs hovedmål og helhetlige syn finnes nedskrevet. Vi anbefaler deg til å skaffe den og lese mer. Du finner det på www.nsr.no.

Hovedpunkter

- *Styrke samisk språk, kultur og det samiske i sin helhet*
- *Sikre en samisk framtid*
- *Styrke Kautokeino kommune som samisk sentrum og lokalsamfunn*
- *Utvikle og skape nye arbeidsplasser*
- *Fremme samarbeid og forståelse blant samene og med andre folk.*
- *Delta aktivt for å få en godt fungerende Finnmarseiendom*

NSR-listens 1. kandidat i Guovdageaidnu-Kautokeino er også NSRs presidentkandidat. Hvis NSR beholder flertallet, vil det være første gang i Sametingets historie at en kvinne innehar denne sentrale rollen.

I ærbødighet ber vi om din stemme til NSR-listen i Guovdageaidnu-Kautokeino ved sametingsvalget 11. – 12. september dette år, slik at vi fortsatt kan kjempe for å styrke det samiske språket, kulturen, rettigheter og det samiske i sin helhet.

Dán hálidit ovddidit ja čadahit:

1. SÁMEDIGGI

Sámediggi lea sámiiid álbmotválljejuvvon ášahus Norggas, ja das galgá leat iešheanalaš doaimba ráddejeaddji eiseváldiid ektui. Guovdageainnu NSR-listui lea dehálaš ahte Sámediggii oaččošii eanet mearridanválddi, ja dakko bokte beassá duodas váikkuhit sámii guovvluid servodatovdáneami. Danne lea dehálaš ahte nu oallugat go vejolaš čálihit iežaset sámii jienastuslohkui ja atnet jienastanvuogatvuodaset. Dát lea mearrideaddjin dasa ahte oažžu go Guovdageainnu válgabiere lassiairasa boahhte Sámediggái.

2. VUOIGATVUODAT

Norgga stáda lea vuodduduvvon guovtti álbmoga eatnamiidda, sámiiid ja dáččaid – ja dát galgá oidnot láhkamearrádusain ja hálddašemiin. Guovdageainnu NSR-listu áigu ain čuoččuhit sámiiide vuogatvuodaid eatnamiidda, čáziide ja luonduválljodagaide.

Mii áigut bargat dan nala ahte:

- nannet ja bisuhit sámiiid vuoddoealáhusaid ja meahcásteami árbevirolaš vuogatvuodaid
- sámii riekteipmárdusat ja árbevierut váldojuvvojit vuhtii áššiid meannu- ja hálddašemiin
- sámiiid álbmotbeaivi guovvamánu 6. b. šaddá almmolaš friddjabeaivin Norggas
- oččodit Finnmárkkkuopmodaga hálddahusa suohkaniid

3. GIELLA

Eatnigiela oahppan ja ovdáneapmi lea dehálaš sámeigiela bisuheamis dannego sámeigiella lea ain rašes dilis. Min áigumuš lea láhčit dilálašvuodaid nu ahte eambbosat ožžot vejolašvuoda oahppat lohkat ja čállit sámeigiela.

Mii áigut bargat dan nala ahte:

- sámeigiela sadji ja árvu nannejuvvo oppalaččat
- sámeigiella galgá eanet sihke oidnot ja gullot beaivválaš eallimis
- lohkan- ja čállinoahppu addojuvvo sámeigelagiidda geat eai leat oahppan lohkat ja čállit eatnigelaset
- permisuvdnortnet báikkáin buohkaide geat hálidit oahppat sámeigiela
- giellabánkobargu vuoruhuvvo
- sámeigiela čállinvuogi galgá beassat atnit buot

Dette ønsker vi å fremme og gjennomføre:

1. SAMETINGET

Sametinget er samenes folkevalgte organ, og må ha en selvstendig rolle i forhold til norske styrende organer. NSR-lista i Guovdageaidnu-Kautokeino mener det er viktig at Sametinget får større beslutningsmyndighet, og dermed større innflytelse over samfunnsutviklingen i de samiske områder. Derfor er det viktig at så mange som mulig står i samemanntallet og bruker sin stemmerett. Dette kan avgjøre om Guovdageaidnu-Kautokeino valgkrets får et tilleggsmandat på det neste Sametinget.

2. RETTIGHETER

Den norske stat er etablert på territoriet til to folk – samer og nordmenn – og dette skal avspeiles i lovverk og forvaltning. NSR-lista i Guovdageaidnu-Kautokeino vil fortsette å kjempe for samenes rettigheter til land, vann og naturressurser.

Vi vil arbeide for:

- å styrke og opprettholde samiske tradisjonelle rettigheter innenfor primærnæringene og utmarksnæringen
- at samisk rettsforståelse og tradisjoner legges til grunn i behandling og forvaltning av saker som berører det samiske folk
- at samefolkets dag 6. februar får status som offisiell fridag i Norge
- at Finnmårkseieendommens administrasjon legges til kommunen

3. SPRÅK

Læring og utvikling av morsmålet er viktig i opprettholdelsen av det samiske språket fordi den fremdeles er i en svært utsatt stilling. Vårt mål er å tilrettelegge forholdene slik at flere får anledning til å lære både å lese og skrive samisk.

Vi vil arbeide for:

- å styrke det samiske språkets status og verdi generelt
- at det samiske språket skal både ses og høres i hverdagslivet
- lese- og skrivekurs til alle samisktalende som ikke har fått lære seg å lese og skrive morsmålet sitt
- permisjonsordning med lønn til alle som ønsker å lære samisk
- språkbankarbeidet prioriteres
- samisk skriftspråk skal kunne brukes i alle

almmolaš registariin.

- movttidahttit dutkkiid atnit sámegiela vuoddoigiellan dutkamis
- sámegiel báikenamat nannejuvvojit ja adnojuvvojit dássálagaid dárogiel báikenamaiguin almmolaš kárttain

4. KULTUVRA

Arkiiva, girjerájus ja musea

- leat ášahusat mat sihkkarastet, vurkkodit ja hálddašit álbmoga muittuid ja dieduid sihke dábálaš gullamii, oaidnimii ja dutkamii. Danne leat dat dehálaš ášahusat sámiid kultuvrii ja iešdovdui.

Mii áigut bargat dan nala ahte:

- Sámi Arkiiva nanne- ja ovddiduvvo diedálaš dokumentašuvdnaguovddázin.
- Girjebusse sihkkarastojuvvo rudalaččat ja ovdanahttojuvvo
- Guovdageainnu Gilišillju nannejuvvo bargiid dáfus ja rudalaččat ja dadimielde ovddiduvvo kulturmuittuid ja diehtoaddin gelbbolašvuoda-guovddázin
- ášahit lohkanbottuid álbmotgirjerádjosii vai dakko bokte lasihit mánaid ja nuoraidda beroštumi sámi girjjálašvuhtii.
- fas ášahuvvo álbmotgirjerájusfálaldat Mázes

Musihkka ja luohiti

Sámi musihkka ja luohiti leat guovddáš sámi kulturovdanbuktimat man bokte botket rájjiid, lahkonit ja háhkát servvolašvuoda kultuvrraid ja álbmogiid gaskii. Danne lea dehálaš addit musihkkii ja luohitái ovdánanvejolašvuodaid.

Mii áigut bargat dan nala ahte:

- doarjut ain ja ovddidit oddaáigásaš ja árbevirolaš musihka ja luohiti
- Sámi Grand Prix ain nannejuvvo rudalaččat ja kvalitehta dáfus
- luohitearbi nannejuvvo čohkkema, oahpaheami ja gurssaid bokte
- ášahuvvo luohite- ja sámi musihkagelbbolašvuodaguovddáš suohkanii

Teahter, filbma ja festivalat

Mii áigut bargat dan nala ahte:

- Beaivváš Sámi Teahterii huksejuvvo sierra dálllu Guovdageidnui ja buoret ovdánanvejolašvuodaid
- movttidahttit friddja revy- ja teahterjoavkkuid
- 1852-jagi filbmagilli huksejuvvo suohkanii

offisielle institusjoner og registre

- *å oppmuntre samiske forskere til å bruke samisk som originalspråk i forskningen*
- *at samiske stedsnavn styrkes og likestilles med norske på offentlige kart*

4. KULTUR

Arkiv, bibliotek og museum

er institusjoner som skal sikre, oppbevare og forvalte befolkningens minner og kildemateriale slik at alle både kan lytte på, se og bruke det i forskningen. De er derfor viktige institusjoner for den samiske kulturen og identiteten.

Vi vil arbeide for:

- *at Samisk Arkiv styrkes og utvikles til et vitenskapelig dokumentasjonssenter*
- *at Bokbussen sikres økonomisk og får utviklingsmuligheter*
- *at Kautokeino Bygdetun styrkes mht. stillinger og økonomisk, og etterhvert kan utvikles til å bli et kompetansesenter for kulturminner og informasjon*
- *at det etableres lesekvelder på folkebiblioteket slik at barns og ungdoms interesse for samisk litteratur økes*
- *å gjenopprette folkebibliotektilbud i Máze*

Musikk og joik

Samisk musikk og joik er sentrale samiske kulturytringer, som kan brukes for å krysse grenser, tilnærme og skape fellesskap mellom kulturer og folkegrupper. Derfor er det viktig å gi utviklingsmuligheter til samisk musikk og joik.

Vi vil arbeide for:

- *at både moderne og tradisjonell samisk musikk og joik får forbedrede utviklingsmuligheter*
- *at Sámi Grand Prix fortsatt styrkes både økonomisk og kvalitetsmessig*
- *at joikearven styrkes gjennom dokumentasjon, undervisning og kurs*
- *at det etableres et kompetansesenter for joik og samisk musikk i kommunen*

Teater, film og festivaler

Vi vil arbeide for:

- *at Beaivváš Sámi Teahter får et eget, nytt teaterbygg i Kautokeino og bedre utviklingsmuligheter*
- *å oppmuntre frie revy- og teatergrupper*
- *at 1852-års filmby bygges i kommunen*

- Beassášfestivála ja Čakčafestivála nannejuvvo
- bissovaš ruhtadeami ja čájáhusbáikki Sámi Filmbafestiválii

Falástallan

Sámiide, nugo earáge álbmogiidda, lea falástallan dearvvašlaš doaibma juohkehažžii, mii nanne oktiiguollevašvuoda, servvoštallama ja iešdovddu. Falástallama ja eará kultuvradoaimmaid bokte nannejuvvojit sosiálalaš oktavuodat iešgudet guovlluid sámiid gaskkas.

Mii áigut bargat dan nala ahte:

- nannet falástallanlágideimiid suohkanis, omd. Nilut-Cup spábbačiekkamiid
- huksehit bissovaš heargevuodjinbáne suohkanii

Kulturviesut

Mii áigut bargat dan nala ahte:

- hukset doalodálu (gilidálu) Guovdageidnui ja Mázi

5. ÁSSAN, GILIT JA JOHTOLAT

Ássama lea dehálaš nannet vai sámi kultuvra ja vuoddoealáhusat bisuhuvvojit ja ovddiduvvojit. Mii áigut bisuhit ássama ja danne áigut bargat dan nala ahte:

- giliin sihkarastit vuodđobálvalusaid nu doavtterfálaldaga, boastabálvalusaid, geainnuid, vuoddoskuvllaid ja eará almmolaš bálvalusaid mat leat dárbbaslaččat ássamii sihke guovddáš márkanbáikkis ja doarresbeal giliin.
- šaddá bistevaš bussefálaldat Guovdageainnu-Áltta ja Guovdageainnu-Karášjoga gaskka
- boahhtá biilluodda Guovdageainnu ja Ráissa gaskka
- ásaht bisanan- ja vuoinnastanbáikkiid gos lea hivsset biilluotta gurrii Suoma guvlu ja Ákšomuotkái
- buoridit mobiilalefuvnna gulahallanfierpmádaga oppa suohkanis
- šaddá bartaguoivu Guovdageainnu márkanbáikki lahka
- doarjut ja ovddidit bargosajiid háhkama giláziin
- Guovdageainnu girdisadji buoriduvvo ja odastuvvo nu ahte omd. ambulansagirdi sáhtta seavut ja geavahit dan, dahje seavunsadji ambulansahelikopterii dearvvašvuodaguovddáza lahka.

6. EALÁHUSAT

Buotlágán ealáhusdoaimmat ja bargosajiid háhkamis sámi guovlluin berrejit ášahuvvot sámi

- at Páskefestivalen og Høstfestivalen styrkes
- at Samisk Filmfestival får faste økonomiske ressurser og visningsted

Idrett

For samer, som for andre folk, er idrett en sunn aktivitet for hver enkelt, som styrker tilhørigheten, fellesskapsfølelsen og identiteten. Gjennom idrett og andre kulturelle aktiviteter styrkes de sosiale bånd mellom de ulike samiske områder.

Vi vil arbeide for:

- å styrke idrettarrangementer i kommunen, f.eks. Nilut-Cup fotballarrangement
- å etablere fast konkurransebane for reinkappling i kommunen

Kulturhus

Vi vil arbeide for:

- at det bygges doalodállu (samfunnshus) i Kautokeino og Máze

5. BOSETNING, BYGDER OG KOMMUNIKASJON

Det er viktig å styrke bosetningen for å styrke den samiske kulturen og at primærnæringene opprettholdes og utvikles. Vi vil styrke bosetningen og vil derfor jobbe for:

- sikring av basistjenester, som bl.a. legetilbud, posttilbud, veier, grunnskoler og andre offentlige tjenester som er nødvendige for bosetningen både i kommunesenteret og bygdene
- et fast busstilbud mellom Kautokeino–Alta og Kautokeino–Karasjok
- at bilveien mellom Kautokeino og Nordreisa realiseres
- at det etableres stoppe- og hvileplasser (sanitær) ved RV-93 mot Finland og i Økseidetområdet
- at mobiltelefondekningen forbedres i hele kommunen
- at det etableres hytteområde i nærheten av kommunesenteret
- å støtte og utvikle etablering av arbeidsplasser i bygdene
- at flyplassen i Kautokeino forbedres og fornyes for bruk av ambulansefly, alternativt landingsplass for ambulanshelikopter ved helsesenteret

6. NÆRINGER

All næringsvirksomhet og etablering av arbeidsplasser i samiske områder bør tuftes på samisk grunntenkning. Grunnlaget for samisk

vuoddojurdagiid mielde. Sámi kultuvrra vuoddu leat sihke dat odasmahtti ja eai-odasmahtti luondduriggodagat Sámis.

Boazodoallu, eanandoallu, guolásteapmi ja eará smávit bivdu leat min árbevirolaš ealáhusat dáppe mat leat ealihan min. Dat leat maid min árbevirolaš kulturvuoddu. Mii áigut doarjut bistevas ealáhusaid maid luondu ieš odasta. Mii áigut bargat oazžut buriid eavttuid vuoddoealáhusaide, sihkkarastit daid luondduvuodu ja nannet vuoddooarjagiid daid eavttuid ektui mat mis leat dáppe. Lea maid dehálaš min árbevirolaš ealáhusain čalmmuštahttit ja loktet nisssonolbmuid bargguid ja buktagiid.

Buot álbmogiin lea lágalaš vuoigatvuolta ja geatnegasvuolta biebmat iežas olbmuid golatkeahtá earáid luondduváriid ja riikkukeahtá sin vuoigatvuodaid. Dan dihte galgá leat vuoigatvuolta suodjalit biebmoráhkadeami iežas atnui árbevirolaš vuogiid mielde.

Mii dárbašit oddaáigásaš bargosajiid. Dat galget heivehuvvot árbevirolaš ealáhusaide nu ahte eai billis daid vuodu. Odda ealáhusat galget ovdiduvvot mat leat huksejuvvon gelbbolašvuoda, kultuvrra ja oddaáigásaš gulahallaninfrastruktuvrra nala.

Boazodoallu

Doarjut mihttomeari olahit ekologalaš, kultuvrralaš ja ekonomalaš nanu ja bistevas boazodoalu ja ahte boazodoalu rápmaveavttut ja iešmearrideapmi nannejuvvo. Mii oaivildit ahte odda boazodoaloláhka ferte mearriduvvot ja siidarájit čielggaduvvot vai lea vejolaš čadahit boazologuheiveheami Oarje-Finnmárkkus.

Dál gusket boazodollui seamma lágat ja njuolggadusat go šibitdollui. Guovdageainnu NSR-listu oaivilda ahte njuolggadusat ja hálddašepmi ferte heivehuvvot dán ektui ahte boazodoallu lea luondduealáhus.

Mii áigut bargat dan nala ahte:

- siidarájit gidđa-, čákča- ja dálveguohton-eatnamiin čilgejuvvojit farggamusat easttadan dihte riidduid ja eahpečielggasvuodaid siiddaid guohtonrájiid ektui
- ahte mearriduvvot odda boazodoaloláhka mii lea vuodduuvvovon sámi riekteipmárdussii
- boazoguohtoneatnamiid areálsuodjalus

kultur er både de ikke-fornybare og fornybare naturressursene i Sápmi.

Reindrift, jordbruk, fiske og småfangst er de tradisjonelle næringer som har gitt oss vårt livsgrunnlag, samtidig som de også er vårt tradisjonelle kulturgrunnlag. Vi vil bygge på næringer som naturen selv fornyer. Vi vil arbeide for gode vilkår for primærnæringene, sikre næringenes naturgrunnlag og styrke grunnstøtten tilpasset vilkårene som er hos oss. Det er også viktig å synliggjøre og fremheve kvinners arbeidsinnsats og produksjon i våre tradisjonelle næringer.

Alle folk har etter folkeretten rett og plikt til å fø sine egne uten å tære på andres ressurser og uten å krenke andres rettigheter. Det skal derfor være en rett å sikre matproduksjon til eget bruk.

Vi har behov for moderne arbeidsplasser. Disse skal tilpasses tradisjonelle næringer slik at deres grunnlag ikke ødelegges. Nye næringer skal utvikles, som er basert på kompetanse, kultur og moderne kommunikasjonsinfrastruktur.

Reindrift

Vi jobber for å oppnå en økologisk, kulturelt og økonomisk sterk og bærekraftig reindrift, og at næringens rammevilkår og selvbestemmelse styrkes. Vi mener at den nye reindriftsloven må vedtas og siidagrensene avgjøres, slik at det er mulig å gjennomføre reintallstilpasningen i Vest-Finnmark.

I dag forvaltes reindriftnæringen etter samme regelverk som jordbruk, men reindriften er en naturbasert næring. NSR-lista i Guovdageaidnu-Kautokeino mener at forvaltning og regelverk må tilpasses deretter.

Vi vil arbeide for:

- at siidagrensene på vår-, høst- og vinterbeiteområdene klarlegges snarest for å motvirke konflikter og usikkerhet om de ulike siidaenes beitegrenser
- at det vedtas en ny reindriftslov med forankring i samisk rettsoppfatning
- at vernet av beiteland styrkes til næringens beste og utvikling
- at rovdyrbestanden holdes på et nivå som ikke er til skade for reindriftnæringen
- at konsekvenser av all planlagt utbygging og inngrep i beiteland klarlegges i god tid i forveien,

- nannejuvvo ealahussii buorrin ja ovdáneapmin
- boraspiriid lohku galgá doalahuvvot dakkár dásis ahte ii headuš boazodoalu
- juohkelágán huksemiid ja sisabáhkemiid váikkuhusat guohtoneatnamiidda čilgejuvvojit ovdalgihtii ovttrasáidid ealahussain
- Boazodoallohálddáhus galgá sirdojuvvot Guovdageidnui
- árbevirolaš bargovuogit ja buktágiid giedahallan boazodoalus ain sáhtá jotkojuvvot
- sihkkarastit rekrutterema boazodollui buriid buolvaidgaskasaš ortnegiid bokte
- ovdánahtit boazodoalu árvoháhkama odđa bargovuogiid, buktagiid ja bargosajiid bokte, ovttrasáidid gelbbolašvuodabirrasigiin
- Boazopolitiija bargiin galgá leat sámegiela ja sámái kultuvrralaš gelbbolašvuotta

Eanandoallu

Mii áigut ovdiddit eanandoalu gánnáhahtti ealahussan vuhtiiválddedettiin ealahusa kultuvrralaš beliid ja luondduvuodu sámái guovlluin. Sámedikki eanandoalplána galgá anđnot vuodđun dasa.

Mii áigut bargat dan nala ahte:

- sihkkarastit ja nannet eanandoalu juogo aktonas ealahussan dehe liigealahussan eará ealahusaide
- ášahuvvo eanandoallopolitihkkalaš sona sámái guovlluide
- ovdánahtit eanandoalu árvoháhkama odđa bargovuogiid ja buktagiid bokte

Guollebivdu, meahcásteapmi ja

lotnolasealahusat

Meahcevalljodagat galget vuosttažettiin leat báikki olbmuide buorrin.

Mii áigut bargat dan nala ahte:

- guolleoastinfittnodat ášahuvvo suohkaniid
- sámái vierut ja vuoigatvuodát sáivačáhceguolásteapmái čielggaduvvojit ja dohkkehuvvojit lágas ja hálddahusas ja sihkkarastojuvvojit
- árbevirolaš bivdovuogit ja bivdoáiggit galget vuhtiiváldojuvvot, omd. rievssatgárdun
- ášahit árvoháhknanprográmma meahcebuktagiidda
- árbevirolaš sámái ealahusheiveheamit gos mángá ealahusa kombinerejuvvojit oázžu árvvu sierra ealahussan, nannejuvvo ja ovdiduvvo danin
- ášahuvvo oahppofálaldat lotnolasealahusdoaimmaide

i dialog med nærigen

- *at Reindrifstforvaltningen flyttes til Guovdageidnu-Kautokeino*
- *at tradisjonelle reindrifstssamiske arbeidsmetoder og produkters behandling fremdeles kan opprettholdes*
- *å sikre rekruttering til reindriften gjennom gode ordninger for generasjonsoverganger*
- *å utvikle reindrifstas verdiskapning i forhold til nye arbeidsmetoder, produkter og arbeidsplasser i samarbeid med kompetanseemiljøer*
- *at Reinpolitiet skal ha kunnskaper i samisk språk og kultur*

Jordbruk

Vi vil bidra til å utvikle jordbruket som en lønnsom næring, samtidig som man tar hensyn til denne næringens kulturelle sider og naturforholdene i de samiske områder. Sametingets jordbruksplan skal danne grunnlaget for dette.

Vi vil arbeide for:

- *at jordbruket sikres og styrkes som hovednæring og som del av en næringskombinasjon*
- *at det etableres egen jordbrukspolitisk sone i samiske områder*
- *å utvikle jordbrukets verdiskapning i forhold til arbeidsmetoder og produktutvikling*

Fiske, fangst og kombinasjonsnæringer

Ressurser fra utmarka skal først og fremst komme vår egen lokalbefolkning til gode.

Vi vil arbeide for:

- *at det etableres et fiskemottak i kommunen*
- *at samiske tradisjoner og rettigheter til ferskvannsfiske klarlegges, sikres og innlemmes i lover og regler og forvaltningen*
- *at tradisjonelle fiske-/fangstmetoder og fiske-/fangsttider skal respekteres, f.eks. rypefangst med snare*
- *å opprette et verdiskapningsprogram for utmarksprodukter*
- *at den tradisjonelle samiske næringstilpasningen med kombinasjon av ulike næringer oppnår status som egen næringsform og styrkes og videreutvikles*
- *å etablere opplæringstilbud for næringskombinasjoner*
- *lokal forvaltning av skuterløyper, fiske og utmarksbruk*

- ovddidit báikkálaš hálddašeami skohterláhtuid, guolásteami ja meahcásteami dáfus

Dáidda ja duodji

Duodji ja dáidda lea sihke giella, kultuvra, ealáhus ja dovdduid ovdanbuktinvuohki. Sihke sámii duojois, árbevirolaš ja odđaaigásaš, ja sámii dáiddas leat vejolašvuodat mat eai leat ollásii váldojuvvon atnui.

Mii áigut bargat dan nala ahte:

- ásašuvvo dáiddagalleriija gos báikki dáiddarat ja earát besset dáiddaset čájehit ja leat movttid-ahttinbáikin mánáide ja nuoraide dáiddalaččat
- duoji ja dáidda márkastin ja vuovdin lassána
- duodjeoahppu galgá nannejuvvot ja ovddiduvvot buot dásiin
- duojiid bargodilálašvuotta nannejuvvo

Turisma ja mátkkoštanealáhusat

fertejtit sámii guovlluin ovddiduvvot ja viiddiduvvot báikkálaš dárbbuid mielde ja sámiiid dárbbuid mielde. Sámevuotta, sámii biktasat, sámejiella, sámii kultuvra ja sámii guovllut leat dehálaš seavttit Norgga ja davviriekkaid turismadoaimmain. Dat galget adnojuvvo várrogasat ja nu ahte dat šaddet sámii álbmogii alcesis ávkin ja gudnin. Guovdageainnus leat stuora vejolašvuodat ovddidit sihke turisma ja mátkkealáhusaid mánggaid surggiin.

Mii áigut bargat dan nala ahte:

- hotealla huksejuvvo Guovdageidnu
- movttidahttit ovdanahttit dálá idjadan- ja guossohanfálaldagaid main lea sámii sisdoallu ja profiila
- doarjut turismafitnodagaid mat ovttasbarget báikki olbmuiquin olles suohkanii buorin
- nannet fierpmádatovttasbarggu sámii mátkkealáhusfitnodagaid gaska

7. LUONDDUBIRAS

Atnin, nuoskkideapmi ja suodjaleapmi

Mii áigut bargat dan nala ahte:

- našunáparkkaid ja suodjaluovvuid ásaheapmi ii galgga leat hehttehussan sámii ealáhus- ja kulturdoaimmaid čađaheamis
- sámiiid árbevirolaš geaivaheapmi galgá váldojuvvot vuhtii hálddašplánaid ráhkadeamis
- mohtorfievrruid geaivaheapmi meahcis galgá heivehuvvot jahkodagaid ektui ja árbevirolaš máđiijaide. Doaimmat easttadit luonddubillistemiid berrejit álggahuvvot.
- sámii guovlluin galgá leat meahcásteami oktavuodas lohppi hukset darfegoadiid

Duodji og kunst

Duodji og kunst er både et språk, en kultur, en næring og en visualisering av følelser. Både tradisjonell og moderne duodji og samisk kunst har muligheter som enda ikke fullt ut er ivarettatt.

Vi vil arbeide for:

- at det etableres et duodji-/kunstgalleri hvor lokale duodjiutøvere og kunstnere får stille ut sine produkter til kunstnerisk oppmuntring og inspirasjon for barn og unge
- at salg og markedsføring av duodji og samisk kunst økes
- at opplæringstilbudet i duodji styrkes og utvikles på alle nivå
- at duodjiutøveres arbeidssituasjon styrkes

Turisme og reiseliv

må utvikles og utvides i samiske områder etter lokale premisser og samiske behov. Innenfor reiselivsbransjen er samiskhet, samiske klær, samisk språk, kultur og områder viktige elementer i markedsføringen av Norge og Norden. De skal anvendes med stor varsomhet og respekt, på det samiske folkets premisser. I Kautokeino finnes mange muligheter for å utvikle samisk turisme og reiseliv innenfor flere felt.

Vi vil arbeide for:

- at det bygges et hotell i Kautokeino
- å stimulere til utvikling av eksisterende overnattings- og serveringstilbud med samisk profil
- å stimulere og støtte turistbedrifter til å samarbeide med lokalbefolkningen til beste for hele kommunen
- å styrke nettverkssamarbeidet mellom samiske reiselivsbedrifter

7. NATUR - MILJØ

Bruk, forurensing og vern

Vi vil bidra til:

- at etablering av nasjonalparker og verneområder ikke skal være til hinder for samisk nærings- og kulturutøvelse
- at samisk tradisjonell bruk av områder skal ligge til grunn for utarbeidelse av forvaltningsplaner
- at motorisert ferdsel i utmarka tilpasses årstidene og tradisjonelle ferdselsårer. Tiltak bør iverettes for å forhindre naturskader
- at det tillates bygging av gammer til bruk i utmarksnæringer i samiske områder

8. SKUVLA JA OAHPAHUS

Sámiin lea vuoigatvuohta ja maiddá alddáneamet ovdasvástádus ovddidit ja juohkit dieduid iežamet birra ja min beaivválaš dili birra. Galgat laktit árbevirolaš máhtu diedálaš máhtuin min servodaga ovddideami oktavuodas. Sámi servodat galgá ovddiduvvot oddaáigásaš diehtoservodahkan vuhtiiválddedettiin min árbevieruid ja kultuvrra.

Mánáidgárddit ja vuoddoskuvla

Mii áigut bargat dan nala ahte:

- atnit eanet ávkki sámi boarrásiid máhtus ja čehppodagas ja nannet buolvvaid gaskavuodaid
- sámi mánát geat eai máhte sámegeala ožžot heivehuvvon sámegeal mánáidgárdéfálaldaga
- vuojadanbasseanja fáaldat suohkanis buoriduvvo

Joatkkaskuvla

Mii áigut bargat dan nala ahte:

- sámi joatkkaskuvllaid ruhtadeapmi galgá ain leat stáhta ovdasvástádus
- árvoštallat lasihit odda fágasurvgiid, nugo geadgemáhttooahppu
- oahppit sahttet čadáhah olles joatkkaskuvlla seamma skuvllas

Rávisolbmuid oahpahus

Mii áigut bargat dan nala ahte:

- SOL galgá ovdánahttojuvvot našunála sámi rávisolbmuid oahpahusa gelbbolašvuodaguovd dážiin

Allit oahppu, dutkan ja oahpponeavvut

Mii áigut bargat dan nala ahte:

- nannet ja viiddidit Sámi spesiálapedagogalaš doarjaga
- Sámi diedavisti huksejuvvo Guovdageidnu
- Sámi Allaskuvla beassá ovdánit diedálaš allaskuvlan ja sámi universitehtan
- teahter- ja dáiddaoahppu ásahuvvo Sámi Allaskuvlii
- nannet ja odasmahttit sámegeal oahpponeavvu

9. DEARVVAŠVUOHTA JA SOSIÁLA DOAIMMAT

Dearvvašvuodabálvalusat ja sosiála doaimmat galget heivehuvvot sápmelaš geavaheiddjiid dárbbuide riegeadeamis boarásnun-beaivái.

Sámiin lea riekti ipmirduvvot, sihke gielalaččat ja kultuvrralaččat go dárbbasit veahki sosiála- ja dearvvašvuodaossodagain buot eallima dásiin.

8. SKOLE OG UTDANNING

Samene har grunnleggende rett og et selvstendig ansvar for å utvikle og formidle kunnskap om oss selv og våre omgivelser. Vi skal forene tradisjonell kunnskap med vitenskapelig kunnskap for å utvikle det samiske samfunn. Det samiske samfunn skal utvikles til et moderne kunnskapssamfunn, uten at tradisjoner og kultur undervurderes.

Barnehager og grunnskolen

Vi vil arbeide for:

- *at eldre samers kunnskaper og kompetanse tas mer i bruk for å styrke båndene mellom generasjonene*
- *at samiske barn som ikke behersker samisk språk får et tilpasset samisk barnehagetilbud*
- *at bassengtilbudet i kommunen forbedres og styrkes*

Videregående skole

Vi vil arbeide for:

- *at finansieringen av samisk videregående opplæring fortsatt skal være et statlig ansvar*
- *at det vurderes å opprette nye fagopplæringstilbud som f.eks. steinsliping*
- *at elevene kan fullføre hele videregående skole på samme skole*

Voksenopplæring

Vi vil arbeide for:

- *at SOL skal utvikles til et nasjonalt kompetansesenter for samisk voksenopplæring*

Høyere utdanning, forskning og læremidler

Vi vil arbeide for:

- *å styrke og utvide Samisk spesialpedagogisk støtte*
- *at Samisk vitenskapsbygg bygges*
- *at Samisk høgskole får muligheter til å utvikle seg til en vitenskapelig høgskole og universitet*
- *at teater- og kunststudier etableres ved Samisk høgskole*
- *å styrke samisk læremiddelutvikling og -produksjon*

9. HELSE OG SOSIALE TILTAK

Helsetjenester og sosiale tiltak skal tilpasses de samiske brukernes behov gjennom hele sitt livsløp. Samer har rett til å bli forstått, både språklig og kulturelt, når de oppsøker institusjoner innen helse- og sosialvesenet i alle livsfaser.

Vi vil arbeide for:

- *å sikre samiskspråklig fastlegeordning og*

Mii áigut bargat dan nala ahte:

- nannet sámegielaht fástadoavtterbálvalusa ja dikšofáldagaid
- nannet ja dohkkehit sámii árbevirolaš dálkodonvugiid
- fas áсахит vahkkosaš doavtterbeaivvi Mázii
- áсахит orrun- ja doaimmaguovddáza boarrásiidda Mázii
- ráhkadit sámii árbevirolaš olgobirrasa suohkana boarrásiid-dáluid olgobeallái
- buoridit sámii psyhkalaš buhcciid dili; áсахит heahetelefuovvna ja áсахит sierra bissovaš sámii psykiatralaš bálvalusa suohkanii
- áсахит eahket- ja idjagohcinbálvalusa eastadan dihte jugešvuoda ja mirkogeavaheami nuoraid gaskkas
- áсахит doaimbaviesu nuoraide

10. MEDIA

Mii áigut bargat dan nala ahte:

- nannet lagasradiooaimmaid
- oaččuhit beaivválaš sámii aviissa
- sámii journalistaoahppu Sámi Allaskuvllas viiddiduvvo bachelor- ja masterdássái
- nannet Sámi Rádío doaimmaid suohkanis

11. OSKU JA GIRKU

Vuoinjalašvuolta ja osku lea álohii leamaš guovddázis olbmuid beaivválaš eallimis min suohkanis. Lea maiddái dehálaš movttidahttit vuhtiiváldima ja gierdevašvuoda buot eará oaiviliidda mat gusket oskui ja eallinvugiide sámii servodagain.

Mii áigut bargat dan nala ahte:

- risttalašvuolta galgá leat min suohkana vuoinjalaš vuoddun. Searvegodde-eallin galgá huksejuvot árbevirolaš vuodu nala
- “Vuoinjalaš lávlagirji” galgá prentejuvot ođdasit
- searvegoteráddi ja girku nannejit doaimmaid mánáide ja nuoraide girkus
- sámii duodji ja dáidda galgá eanet oidnot min girkus
- searvegottedállu huksejuvvo Guovdageainnu girku lahka
- oaččuhit sámegielaht searvegottebargiid
- doalahit ain girkobálvalusaid nuvttá
- girku bisuhuvvo stáhta hálddašeami vuolde
- Guovdageainnu girku árvoštallo viiddiduvvot

omsorgstjenester

- *á styrke og få anerkjent samisk tradisjonell folkemedisin*
- *á gjenninnføre legedager i Máze*
- *á etablere bo- og aktivitetssenter i Máze*
- *á etablere et samisk tun rundt kommunens eldreboliger*
- *á forbedre det psykiske helsetilbudet for samiske brukere: etablere krisetelefon og fast psykiatrisk tilbud i kommunen*
- *á etablere kvelds- og nattkontakter for á motvirke bruk av alkohol og rus blant ungdom*
- *aktivitetssenter for ungdom*

10. MEDIA

Vi vil arbeide for:

- *á styrke nærradiovirksomheten*
- *samisk dagsavis*
- *at samisk journalistutdanning ved Samisk høyskole utvides til bachelor- og masternivå*
- *á styrke NRK Sámi Radios virksomhet i kommunen*

11. RELIGION OG KIRKE

Ándelige verdier og religion har alltid vært sentrale elementer i hverdagslivet til innbyggerne i vår kommune. Det er også viktig á stimulere til aksept og toleranse for alle typer livssyn og legninger i det samiske samfunnet.

Vi vil arbeide for:

- *at kristendom skal være det åndelige grunnlaget i vår kommune. Menighetsarbeidet skal bygges på tradisjonell grunn*
- *at “Vuoinjalaš lávlagirji” (Ándelig salmebok) skal utgis i ny form*
- *at menighetsrådet og kirken styrker aktiviteter for barn og unge i kirken*
- *at samisk duodji og kunst skal være mer synlig i våre kirkebygg*
- *at det etableres et menighetshus i tilknytning til Kautokeino kirke*
- *á øke samiskspråklige menighetsarbeidere*
- *á opprettholde gratis kirketjenester*
- *at kirken opprettholdes under statlig forvaltning*
- *at kirken i Kautokeino vurderes utvidet*

Returadresse:
Norske Samers Riksforbund
Postboks 173
9521 KAUTOKEINO
Telefon: 78 48 69 55

Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR)
Sámediggeválgga válgalistu 2005
Válgabiire 4 Guovdageaidnu

Norske Samers Riksforbund (NSR)
Valgliste sametingsvalget 2005
Valgkrets 4 Kautokeino

1. **Aili Keskitalo**, 36 jagi, presideantaevttohas/presidentkandidat, Guovdageaidnu
2. **Klemet Erland Hætta**, 32 jagi, sátnejodiheaddji/ordfører, Máze
3. **Mikkel Nils A. Sara**, 49 jagi, boazosápmelaš ja turismaftnodateaiggát/reindrifstutøver og turistbedriftseier, Suotnju
4. **Ánne Márjá Gaup Eira**, 59 jagi, oahpaheaddji/lærer, Guovdageaidnu
5. **Marit Berit Bueng**, 31 jagi, bussevuoddji, veahkkedivššár/buss-sjåfør, hjelpepleier, Gárggoluoppal
6. **Sten Olav Hætta**, 40 jagi, teknihkkalaš hoavda/teknisk sjef, Guovdageaidnu
7. **Johan Henrik Skum**, 42 jagi, boazosápmelaš/reindrifstutøver, Máze
8. **Káren Elle Gaup**, 46 jagi, konsuleanta/konsulent, Mierojávri
9. **Ánte Guttormsen**, 30 jagi, girdimekanihkkár/flymekaniker, Máze
10. **Mikkel Aslak Logje**, 38 jagi, boazosápmelaš/reindrifstutøver, Láhpoluoppal
11. **Biret Margit Hætta**, 26 jagi, ovdaskuvllaoahpaheaddji/førskolelærer, Máze
12. **Peer M. Gaup**, 51 jagi, boazosápmelaš/reindrifstutøver, Ákšumuotki
13. **Juhán Sámmol Hætta**, 24 jagi, studeanta/student, Máze
14. **Ellen J. Sara Eira**, 50 jagi, rektor, Áidejávri/Guovdageaidnu
15. **Ole Henrik Magga**, 58 jagi, professor/professor, Guovdageaidnu

Norgga Sámiid Riikkasearvi
Boastaboksa 173
9521 GUOVODAGEAIDNU
Telefovdna: 78 48 69 55

Norske Samers Riksforbund
Postboks 173
9521 KAUTOKEINO
Telefon: 78 48 69 55

www.nsr.no

Jienas NSR! Stem NSR!